

Reposaaren painolastikasvit

Kari Mäntylä

11.8.2021

Reposaaren kasvistossa on yksi todellinen erikoisuus, painolastikasvit. Painolastikasvit eli paarlastikasvit ovat tulokaslajeja, purjelaivakauden jäänteitä. Reposaari oli purjelaivakaudella ajoittain jopa koko Suomen vilkkain satama. Puutavaraa vietiin paljon ulkomaille. Tähän päin tultaessa lasti oli usein hyvin kevyttä, esimerkiksi mausteita, astioita, kankaita yms. tai lastia ei ollut Reposaareen tuotavaksi lainkaan. Purjehdusominaisuuksien säilyttämiseksi aluksiin lastattiin lähtösatamasta tonneittain irtomaata painolastiksi ruumaan. Tämä painolasti eli paarlasti (ruots. barlast: ”vain paino”, saks. ballast) purettiin satamamääräysten mukaisesti aina tiettyyn paikkaan.

Kuvat 1 ja 2.

Painolastin joukossa Reposaarelle saapunut rohtorastikasvusto kadun varrella.

Valokuvat: Mirja ja Jouko Kortesharju.

Reposaarella paarlasti kuskattiin hevoscärryillä kallioisen maan tasoittamiseen ja satamakentän ja hautausmaan rakentamiseen. Lähtösatamasta otetun hiekkaisen maan mukana tuli tietysti muutakin, outoja piikiviä eli limsiöitä (”merikiviä”), kalkki- ja liitupalasia,

eksoottisten simpukoiden ja kotiloiden kuoria, fossiileja ym., mutta myös kasvien siemeniä, juuria ja rönsojä. Uudella pohjoisella kasvialueellaan monet tulokaslajit menestyivät ja pystyivät tuottamaan siemeniä.

Painolastikasvit saivat tukevan jalansijan Reposaaressa, koska meren äärellä syksy on yleensä lämmin ja pitkä venyttäen näin kasvukautta. Myös kalkkipitoisen painolastimaan suuri määrä on ollut eduksi paarlastikasveille.

Purjelaivakauden päättyminen oli hidas tapahtuma, jossa suomalaiset sinnittelivät monia muita maita pidempään. Reposaaressa purjelaivakauden voidaan katsoa päättyneen 1920-luvulla. Kun purjelaivakauden jälkeen 1930-luvulla satamatoiminnot siirtyivät Mäntyluotoon, jäivät Reposaaressa satamakentät asfaltoimatta, painolastikasvien onneksi. Ehkä jotain selittää sekin, että Reposaari sai tien vasta 1957.

Reposaaressa pienetkin kaivuutyömaat nostavat maaperän siemenpankissa uinuneita siemeniä maan pintaan, ja on aina yllätys, mitä kaikkia kasveja möyrytyllä alueella alkaa seuraavina vuosina kasvaa. – Itse asiassa tämä onkin painolastikasvien säilyttämisen paras konsti: pientä maan muokkausta ja annetaan sen jälkeen olla. Jos haluaa, voi niittää loppusyksyllä, kun kasvit ovat siementäneet.

Kuva 3. Nuokkarhiainen.

Kuva 4. Jaakonvillakko.

Valokuvat: Mirja ja Jouko Kortesharju.

Kuva 5. Jänönapila.

Kuva 6. Sirppimailanen.

Valokuvat: Karri Jutila.

Nykyään Reposaari on maassamme ainoa paikka, missä painolastikasveja on toistaiseksi yhä runsaasti (yli 50 lajia). Silmiinpistävimpiä ovat ehkä komeat rohtorasti, nuokkukarhiainen ja jaakonvillakko sekä pukinparta, jänönapila ja mailaset. Monilla parlastikasveilla on Reposaareissa ainoat vuosikymmeniin tunnetut kasvupaikat maassamme. Ja mikä ilahduttavinta, painolastikasvit antavat koko alueelle hienostuneen, hieman aristokraattisen ilmeen, samalla kun ne tuovat tuulahduksen kaukaa merten takaa. Ne ovat osa Räpsöön imagoa. Painolastikasvit ovat Reposaaren elävä museo ja sellaisena säilyttämisen arvoinen. Suomen painolastikasviston tulevaisuus on paljolti Reposaaren varassa.

Lähteet:

Kalinainen, P. 1987. Reposaaren painolastikasvit. Porin ympäristönsuojelulautakunnan julkaisu 1/1987. 48 s.

Jutila, H. 2000. Porin Reposaaren painolastikasvit. Porin kaupungin ympäristönsuojelutoimisto. 40 s.

Kortesharju, M., Riihiho, A. ja Riutta, T. 2007. Reposaaren aarteet. Näyttely painolastimaasta ja sen kätkemistä esineistä. Porin kaupungin ympäristötoimisto. 26 s.

Kortesharju, M. 2008. Reposaarelainen PIHA, Porin kaupungin ympäristötoimisto. 39 s.